

Rtyně v Podkrkonoší, farní kostel svatého Jana Křtitele

Rtyně se stala městem roku 1978. První písemná zpráva pochází z roku 1367 pod názvem Hirtina patřila majiteli hradu vizmburk. Druhým písemným dokladem je pergamen z roku 1456 s pečeti Jiřího z Poděbrad, tehdy hofmistra Českého království, jimž potvrzuje rychtářská práva. Známa je Rtyně selskými bouřemi roku 1775, kdy zde sídlilo selské guberno. V čele guberna stál místní rychtář.

První kostel založený na počátku 14. století jedním z vizmburských pánů byl dřevěný. Je domněnka, že stával na sousedním návrší poblíž nynější rtyňské kapličky. K roku 1350 získal svého kněze (plebána), proto je uváděna coby plebánie, venkovská farnost. Roku 1367 spadá pod boušínskou faru. Za husitských válek roku 1421 vypálili dřevěný kostelík Slezané. Později byl obnoven. Po Bílé hoře od 1624 a období třicetileté války, pro nedostatek kněží byl filiální k Náchodu. Duchovní správu zastával náchodský děkan až do roku 1709. Roku 1651 byl zde pořízen soupis dospělého obyvatelstva dle náboženské příslušnosti. Tehdy bylo zapsáno 156 nekatolíků a jen jedna

katolička. Po třech letech již vykazoval zpovědní seznam 217 osob, které vykonali velikonoční zpověď. Roku 1679 zásluhou patronky kostela, náchodské kněžny Marie Benigny Piccolomini byl zbudován nynější zděný kostel. Roku 1709 je filiálním kostelem k Červenému Kostelci. Roku 1768 byl k němu přistavěn chór. V září 1785 povýšila Rtyně na lokalií, čili sídlo duchovní správy. Avšak obydlí pro kněze bylo třeba teprve vystavět. V 1. polovině 19. století byl kostel rozšířen a od října roku 1854 je kostelem farním. Jak bylo vzpomenuto, za uplynulá léta prošel řadou oprav, nynější stav odpovídá opravám let 1974 -1975 a 1999 - 2002. Po odchodu pátera Matějky z farnosti roku 1987 byla farnost spravována z Červeného Kostelce nyní z Malých Svatoňovic.

Budova

Kostel zasvěcený Janu Křtiteli stojí na návrší nad náměstím obklopen hřbitovem. Je ranně barokní, orientovaný, jednolodní s obdélnou lodí a pravoúhle zakončeným presbytářem. Na presbytář, navazují dvě zákristie – jižní a severní. Omítky jsou hladké s odstínem slonové kosti. Hlavní vstup je na západní straně. Jedná se o nevysokou, prostou stavbu působící romantickým dojmem.

Hlavní brána

Na návrší poblíž hřbitovní brány je velké parkoviště. Hlavní branou hřbitova je přístup k bočnímu i hlavnímu vchodu kostela. Poblíž brány jsou dvě plastiky. U vchodu stojí socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1904 od náchodské firmy Čerovský. Z druhé strany je kopie barokní sochy krále Davida. Originál z roku 1730 uložený v lapidáriu pochází z dílny Matyáše Brauna. Socha byla pořízena na počest Davida Antonína Nývlt, správce panství náchodského, vízmburkského a rýzmburkského, strýce rychtáře Antonína Nývlt "Rychetského".

Hlavní průčelí

Z náměstí vede ke kostelu schodiště kolem fary. V jeho dolní části stojí kamenný kříž z roku 1797. Podél schodiště je

stromořadí památných lip. Dominující budovou ve skupině staveb na kostelním návrší je starobylá zvonice.

Boční brankou hřbitova dojdeme k hlavnímu vstupu do kostela ležícímu právě, proti této zvonici. Průčelí je víceosé, vstupní předsíň je proti lodi nižší a užší, z boku od jihu na ní navazuje vstupní předsíňka schodiště kůru. Jižním boční vchod je bez předsíňky.

Okna

Kostel má osm oken s obloučkovým zaklenutím pravidelně rozmístěných po obou stranách. Z toho v presbytáři jsou dvě. Okna jsou prosklená čirým tabulovým sklem osazeným do standardních dřevěných okenních ráků. V zákristii jsou okna obdélná krytá mříží.

Střecha

Střechy loď, presbytáře a předsíňky jsou šikmé sedlové kryté šablonami. Přilehlé dvě zákristie a vstup na kůr mají střechu pultovou. Ve střední části střechy loď je malá cibulová věžička s křížkem a lucernou, ve které býval sanktusový zvon.

Lod'

Lod' je plochostropá, hladce omítnutá, bíle vymalovaná se dvěma řadami lavic. Kručka umístěna v zadní části loď je dřevěná podepřena dvěma sloupy z téhož materiálu. Zábradlí kůru je s ozdobnou balustrádou.

Triumfální oblouk

Vítězný oblouk je půlkruhový. Jedinou jeho ozdobou je nápis Aleluja. Na levé stěně oblouku je barokní kazatelna z konce 17. století s plastikami evangelistů od lidového tvůrce. Dvě řezby na kazatelně po zcizení byly nově doplněny. Na stříšce je soška Dobrého Pastýře ze stejné doby. Po stranách jsou Na protilehlé jižní stěně oblouku je zavěšen vysoký kříž s Ukřižovaným.

Kněžiště

Presbytář je proti lodi zúžen na polovinu. Zaklenut je valenou klenbou s výsečemi. V bocích stěn jsou obdélné, pískovcové

portály vstupu do zákristí. Jejich vnitřní prostory jsou překlenuty valeně.

Inventář

Hlavní oltář pochází z druhé poloviny 17. století, obnoven byl roku 1908. Nad postranními vchody oltáře jsou sochy Zachariáše a proroka Eliáše, z počátku 18. století od úpického sochaře Nyklíčka. Oltářní obrazy sv. Jana Křtitele na hlavním oltáři a sv. Jana Nepomuckého a P. Marie na bočních oltářích maloval akademický malíř Gustav Vacek žijící v letech 1821-1894. Novodobou křížovou cestu vyřezal v lipovém dřevě podle fotek z francouzského breviáře místní řezbář samouk Jiří Prouza v letech 1981-1982.

Varhany zhotovené v 80. let minulého století a původem ze Starého Rokytníku u Trutnova byly přestavěny pro potřebu zdejšího kůru.

Zvonice

Starobylá, dřevená, třicet metrů vysoká zvonice, je dominantní stavbou návrší a chloubou obce od doby jejího dohotovení roku 1594. Dvanáctiboká kamenná podezdívka, jež tvoří základ je překryta dřevěným komolým jehlanem. Ve vrcholu jehlanu je krychle zvonového patra krytého stanovou střechou. Na zbudování zvonice nebylo použito jediného kovového hřebíku. Trámy a šindel jsou přibity dřevěnými kolyčky. Poslední její oprava byla uskutečněna za pátera Štěrbý roku 1971. Patří mezi nejceněnější české dřevěné zvonice, je největší a nejhodnotnější stavbou tohoto druhu v kraji. Jde o doklad archaické konstrukce zvonice a ztělesnění principu gotické vertikality (Karel Kučka: České, moravské a slezské zvonice). Z rozboru vzorků její dřevěné konstrukce, jak vyplynulo z výzkumné dendrochronologické zprávy ing. Tomáše Kincla (Botanický ústav AV ČR, Praha, 2003), byla datována do let 1592-1594.

Zvonice je osazena třemi zvony: Umíráček o váze 150 kg nese letopočet 1471. Podle místní tradice byl vykopán z trosek starého kostelíku u rtyňské kapličky. V pozemkovém katastru byl kostelík zmiňován ještě roku 1785. Druhý zvon o váze 250 kg zvaný

„poledník“ byl ulit v dílně zvonaře Václava z Hradce Králové, datován je rokem 1545. Třetí, největší, 350 kg odlil roku 1644 zvonař Martin Schroetter z Hostinného. Text na něm hlásá nejspíš jména těch, kteří přispěli k jeho zhotovení: „Stalo se za správy Urbana Nývlta polesného, Matouše Nývlta, rychtáře, Jakuba Pavlova, konšela, kostelníka Václava Machova a Václava Nývlta.“

Sigismund Ludvík Bouška a kněžské hroby, Katolický kněz, benediktýn (*1867, +1942), básník, spisovatel, malíř, grafik, literární a výtvarný kritik, významný překladatel z katalánské a provensálské literatury přelomu 19. a 20. století. Pobýval ve Rtyni od roku 1936 do konce svého života. Byl jedním z představitelů Katolické moderny před první světovou válkou. Na místním hřbitově jsou pochováni dlouholetí správci zdejší farnosti: páter Emil Novák, zemřel roku 1939 působil zde 27 let a Cyril Šterba působil zde 37 let, zemřel roku 1976.

Rtyně v Podkrkonoší, kostel svatého Jana Křtitele

